

ΑΠΟΘΗΚΗ

ΤΩΝ

ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ.

ΙΟΥΝΙΟΣ, 1841.]

[ΑΡΙΘ. 54.]

Η ΠΟΛΙΣ ΠΡΟΥΣΑ.

ΚΑΤΑ τὸ μέσον τῆς χερσονήσου, ἥτις τοπάλαι ὠνομάζετο Μικρὰ Ἀσία, τὴν σήμερον δὲ Ἀνατολή, ἀνυψοῦται ὁροπέδιον, περὶ τὰς 60 λεύγας πλατὺ, συνορεύον πρὸς ἄρκτον μὲ τὴν σειρὰν τοῦ Ὀλύμπου, πρὸς νότον μὲ τὴν ἀντίστοιχον σειρὰν τοῦ Ταύρου, καὶ πρὸς δυσμὰς μὲ ἄλλην σειρὰν, ἥτις συνδέει τὸν Ταῦρον μὲ τὸν Ὀλυμπον. Τὸ ὁροπέδιον τοῦτο, καίτοι χαμηλότερον τῶν πέριξ αὐτοῦ ὀρέων, ἔχει ὅμως ἱκανὸν ὕψος, καὶ παμμεγέθεις σειραὶ βουνῶν ὑπάρχουν ἐπ' αὐτοῦ ἐστεινωσμέναι, μ' εὐρυχώρους ἐν τῷ μέσω πεδιάδας.

Ἐπὶ τοῦ μεγάλου τούτου ὁροπεδίου ἔκειντο εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἡ Φρυγία πρὸς δυσμὰς, συνορεύουσα κατὰ τὸ μέρος τοῦ Αἰγαίου πελάγους μὲ τὴν Μυσίαν, Λυδίαν, καὶ Καρίαν, καὶ ἡ Καππαδοκία πρὸς ἀνατολὰς, ἐκτεινομένη ἐπάνωθεν τῶν ὀρέων μέχρι τῆς χώρας τοῦ Εὐφράτου. Ἐγγὺς τῶν δύο τούτων μεγάλων ἐσωτερικῶν διαιρέσεων κατὰ τὸ βόρειον μέρος ἦτον ἡ Γαλατία, διαιρέσεις μεταγενεστέρα τῶν ἄλλων, σχηματισθεῖσα ἐπὶ τῆς Γαλλικῆς ἐπιδρομῆς, π. χ. 278, ἐκ τοῦ διαμελισμοῦ ὀλίγων τινῶν μερῶν τῆς Φρυγίας καὶ Καππαδοκίας· πρωτεύουσαν πόλιν εἶχε τὴν Ἀγκυραν. Κατὰ δὲ τὸ νότιον μέρος, ἐν τῷ μέσω τῆς Φρυγίας καὶ Καππαδοκίας, ἔκειτο ἡ Λυκαονία.

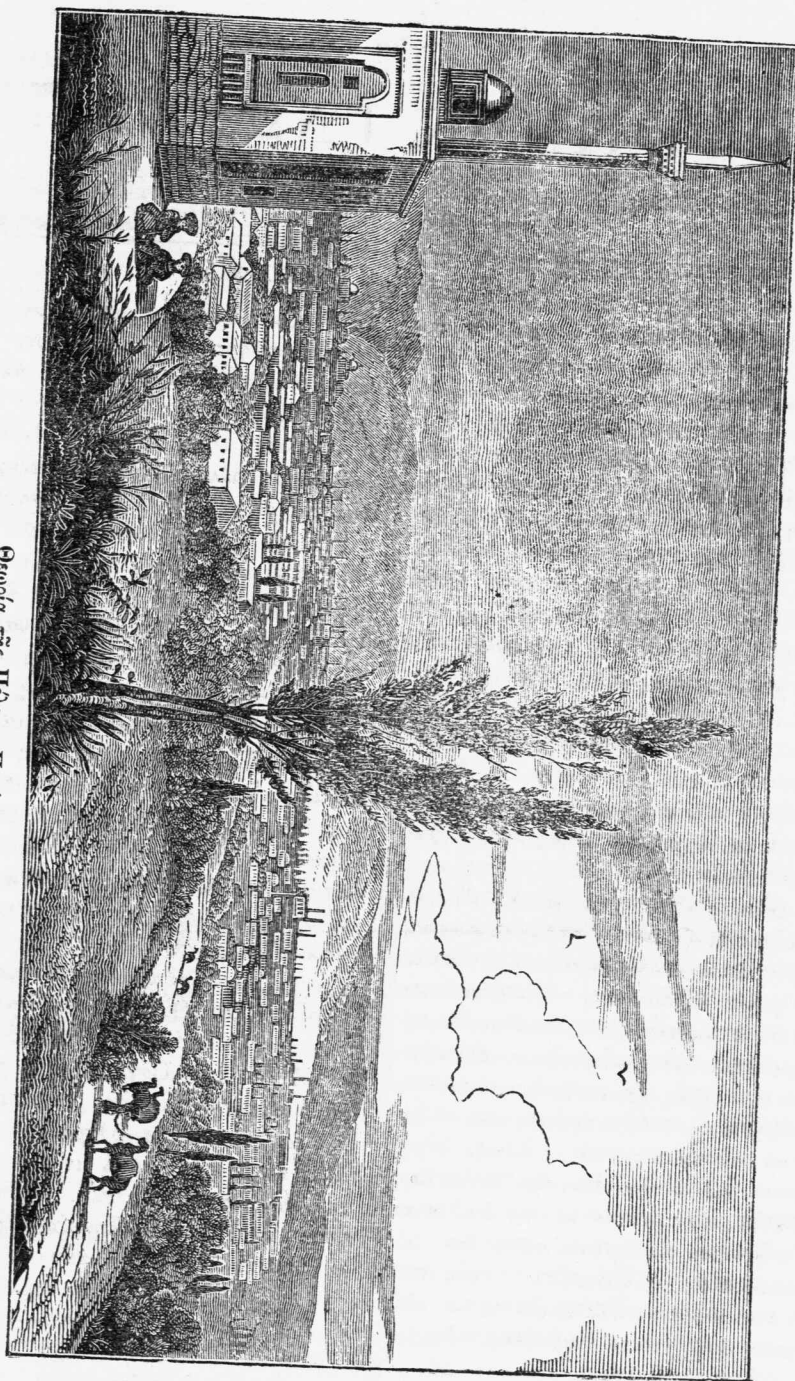
Ἀπὸ τὰς βουνώδεις σειρὰς, αἵτινες ὑποστηρίζουν τὴν ὑψηλὴν ταύτην κεντρικὴν χώραν, κλίνει ἀνωμαλῶς ἡ γῆ πρὸς τὴν Μεσόγειον, τὸ Αἰγαίον, καὶ τὸν Εὐξείνιον Ὠκεανόν. Ὀλόγυρα δὲ, ἐπὶ τῆς ἐκτεταμένης ταύτης κατωφρεΐας, ἦσαν αἱ χῶραι τῆς Λυκίας, Παμφυλίας, Πισιδίας, καὶ Κιλικίας πρὸς νότον· αἱ τῆς Βιθυνίας, Παφλαγονίας, καὶ Πόντου πρὸς βορρᾶν· καὶ, ὡς ἤδη ἀνεφέρωμεν, αἱ τῆς Μυσίας, Λυδίας, καὶ Καρίας πρὸς δυσμὰς, μετὰ τῶν ὑποδιαίρεσεων τῆς Αἰολίδος καὶ Ἰωνίας. Καὶ ἐπὶ τῶν πρῶν τούτων αἰγιαλῶν εἶχον οἱ Ἕλληνες ἱκανὰς ἀποικίας· ἀλλ' ἐξαίρετως κατεῖχον τὰ δυτικὰ παράλια, ἐφ' ὧν ἤκμαζον πολλαὶ καὶ πολυάνθρωποι πόλεις, Αἰολικαὶ, Ἰωνικαὶ, καὶ Δωρικαί.

Ἡ Προῦσα, θεωρίαν τῆς ὁποίας κατεχωρήσαμεν εἰς τὴν ἀκόλουθον σελίδα, κεῖται εἰς τὴν Βιθυνίαν, κατὰ τὴν δυτικὴν ὑπώρειαν τοῦ Ὀλύμπου, καὶ ἐπομένως εἰς μίαν τῶν γωνιῶν τοῦ ἤδη περιγραφέντος ὁροπεδίου· ἀπέχει δὲ ὡς δεκαοκτὼ μίλια τῆς Προποντίδος, ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τὸν δρόμον τῆς Νικομηδείας καὶ Νικαίας, καὶ περὶ τὰ ἑκατὸν ἐξήκοντα τῆς

Σμύρνης. Τὴν ἔμπροσθεν αὐτῆς γόνιμον πεδιάδα καλύπτουσι φυταλιαὶ συκαμίνων, χρησίμων εἰς τροφήν τῶν μεταξοποιῶν καμπῶν· τὸ ὅπισθεν μεγαλοπρεπὲς ὄρος συμβάλλει τὰ μέγιστα εἰς κτηνοτροφίαν, καὶ παρέχει πλείστην ξυλείαν πρὸς οἰκοδομήν, ὡς καὶ καυσόξυλα· καὶ πολλαὶ δὲ ψυχραὶ ἀένναοι πηγαὶ ἀναβρῦνουν ἀπὸ τὰς ρίζας τοῦ Ὀλύμπου, χορηγοῦσαι εἰς τὴν πόλιν περισσὸν καὶ καθαρώτατον ὕδωρ. Ἐπειδὴ πᾶς οἶκος εἰς τὴν Προῦσαν ἔχει τὴν βρύσιν αὐτοῦ, ὅλος ὁ ἄριθμός εἶναι μέγιστος, καὶ τινες τῶν δημοσίων βρύσεων καὶ ἀγωγῶν εἶναι ἄριστα κατεσκευασμένοι. Ὁ παλαιὸς περιηγητὴς Τουρνεφόρτιος λέγει ὅτι ποτὲ δὲν ἶδε πόλιν μὲ τοσαύτας πηγὰς, πλὴν ἴσως τῆς ἐν Ἰσπανίᾳ Γρανάτας. Αἱ ὁδοὶ εἶναι καθάραι καὶ καλοστρωμέναι, καὶ κατ' ἐξοχὴν τὸ μέρος τῆς ἀγορᾶς. Ἐν γένει ἡ μεγάλη αὕτη πόλις εἶναι ἱκανῶς εὐκτιστος, καὶ τόσον διὰ τῆς βιομηχανίας (εἰς τὰ μεταξωτὰ μάλιστα, τῶν ὁποίων μετροῦνται 700 περίπου ὕφάνται) ὅσον διὰ τοῦ ἐμπορίου μίᾱ τῶν ἀκμαιοτάτων τῆς αὐτοκρατορίας. Παλαιὸν περιτειχισμένον φρούριον, ὅπου παρατηροῦνται ἀκόμη Ῥωμαϊκαὶ γλυφαί, καὶ μακρὰ προάστεια τὴν περιυρίζουσι. Τὰ κορυφαῖα οἰκοδομήματά της εἶναι τὸ μέγα τσαμίον (Οὐλουτσαμί), τεράστιον οἰκοδόμημα ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς ἀλώσεως ταύτης τῆς πόλεως· τὸ τσαμίον τοῦ Σουλτάν Ὁρχάνου μετὰ τοῦ τάφου του καὶ μετὰ Ὁθωμανικοῦ γυμνασίου πολυσυχνάστου, καὶ τὰ τσαμιά τῶν Σουλτάνων Ὁσμάνου, Μουράδ, καὶ Βαϊαζίδ. Ὅλα τὰ τσαμιά, κατὰ τινα νεώτερον Γάλλον περιηγητὴν, ἀναβαίνουν εἰς 125. Ὁ τάφος τοῦ Σουλτάν Ὁρχάνου ἦτο ποτὲ Ἑλληνικὴ ἐκκλησία, ἥτις μετετράπη εἰς Μουσουλεῖον αὐτοῦ, τῶν συζύγων, καὶ τῶν τέκνων του. Ὁ Ὁρχάν ἐζη τὴν δεκάτην τετάρτην ἑκατονταετηρίδα, καὶ τὸ 1327 ἐπῆρε τὴν Προῦσαν ἀπὸ τοὺς ἀνάνδρους Γραικορωμαίους αὐτοκράτορας. Τὰ ὑπεράνω τῶν τάφων τούτων ἀνηγερμένα μνημεῖα καλύπτονται μὲ μεγαλοπρεπῆ λαχῶρια.

Πρέπει προσέτι νὰ ἀναφέρωμεν τὰ πολλὰ καὶ ὠραῖα λιθόκτιστα πανδοχεῖα καὶ τὰ μεγαλοπρεπῆ θερμὰ λουτρά, καὶ τὰς πολλὰς καὶ ὠραίας ἀναπηθητικὰς πηγὰς, αἱ ὁποῖαι πληθύνουν τὰς εὐθυμίας τῆς πόλεως. Τοπάλαι ἦτον ἡ Προῦσα θρόνος τῶν βασιλέων τῆς Βιθυνίας, ἐπὶ δὲ τοῦ μεσαιῶνος, πρὶν κυριευθῇ ἡ Ἀδρια νούπολις, μητρόπολις τῆς Τουρκικῆς αὐτοκρατορίας

Θεορία τῆς Πόλεως Προύσης.

τώρα δὲ καθεδρὰ Μουλά τοῦ πρώτου βαθμοῦ, Πασσά, Μητροπολίτου τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, καὶ Ἀρμενίου ἀρχιεπισκόπου. Κατὰ τὸν Ἀμμηρον ἔχει ἡ πόλις αὕτη 100,000 κατοίκων.

Ὅποτε, λέγει εἰς νεώτερος περιηγητής, ἀπὸ τὰς πλευρὰς τοῦ Ὀλύμπου θεωρῇ τις αὐτὴν μετὰ τοὺς σωροὺς τῶν οἴκων, τῶν πανδοχείων, τῶν τσαμίων, τῶν παλατιῶν,

τῶν κήπων, καὶ μετὰ τὰ δάση τῶν συκαμίνων, καὶ τὴν ἐπέκεινα πλουσίαν πεδιάδα, ὅλα δαφυλῶς ποτιζόμενα ὑπὸ τῶν ῥυάκων, τῶν ἐξερχομένων ἀπὸ τὰς γειτονικὰς φάραγγας, ἐκπλήττεται εἰς τὴν λαμπρότητα τοῦ θεάματος, τὸ ὅποιον ἴσως εἶναι κατώτερον οὐδενὸς εἰς τὴν Ὄθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν, τῆς βασιλευούσης μόνον ἐξαιρουμένης.